

Regeringens proposition

1979/80: 93

om vissa kompletterande åtgärder ifråga om anställning med lönebidrag, yrkesinriktad rehabilitering, m.m.

beslutad den 28 februari 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag ur regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

ROLF WIRTÉN

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås sådan ändring av reglerna för bidrag till speciella arbetstekniska hjälpmedel och arbetsbiträde åt handikappade, att inskrivna sökande vid arbetsmarknadsinstitut redan under budgetåret 1979/80 skall kunna få del av sådana anpassningsåtgärder.

Vidare föreslås att AMS – om den nya sysselsättningsformen anställning med lönebidrag inte kan genomföras fullt ut den 1 juli 1980 – skall få föranstalta om erforderliga övergångslösningar.

I propositionen redovisas också bakgrunden till beräkning av medel på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtitelns anslag C 8. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering. Dessutom läggs förslag om disposition av medel som beräknats för budgetåret 1980/81 under samma anslag, då benämnt C 6. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering.

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1980-02-28

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Wirtén

Proposition om vissa kompletterande åtgärder i fråga om anställning med lönebidrag, yrkesinriktad rehabilitering m.m.

Inledning

På grundval av förslag i prop. 1978/79:73 om åtgärder för arbetshandikappade beslutade riksdagen den 15 mars 1979 (AU 1978/79:20, rskr 1978/79:186) att arkivarbete/musikerhjälp och halvskyddad sysselsättning skall omvandlas till en ny gemensam sysselsättningsform kallad anställning med lönebidrag. Reformen skall träda i kraft den 1 juli 1980. Under rubriken C 3. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning har i budgetpropositionen (1979/80:100, bil 15) för 1980/81 lagts förslag om riktlinjer för statsbidrag till anställning med lönebidrag.

Riksdagens beslut om åtgärder för arbetshandikappade innefattade också beslut om grunder för inrättande av arbetsmarknadsinstitut inom arbetsmarknadsverket liksom av ett centralt institut för metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. På grundval av förslag i budgetpropositionen för 1979/80 beslutade riksdagen samtidigt om medel för verksamheten.

Genom beslut den 13 december 1979 (prop. 1979/80:25, AU 1979/80:11, rskr 1979/80:118) har riksdagen godkänt av regeringen förordad disposition av anslaget C 8. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering under budgetåret 1979/80. Beslutet innebar att arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) gavs möjlighet att använda medel, som anvisats under delprogrammet Institutet för metodutveckling och forskning, dels för verksamhet som statens arbetsklirik bedriver under andra hälften av budgetåret 1979/80, dels ock-

så för sådan ytterligare metodutveckling och personalutbildning avseende verksamheten vid de regionala arbetsmarknadsinstitut, som övergångsvis kan erfordras.

I 1980 års budgetproposition har ett preliminärt belopp om 428 500 000 kr. beräknats under anslaget C 6. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering för budgetåret 1980/81, i avvaktan på att förslag kan läggas med närmare beräkning av kostnaderna för verksamheten, liksom om lokalisering av det centrala institutet för metodutveckling, forskning m. m.

Riksdagen har också beslutat (prop. 1979/80:25, AU 1979/80:11, rskr 1979/80:118) om vissa övergångsregler för anordnande av korta anpassningskurser för synskadade, genom att skolöverstyrelsen (SÖ) bemyndigats att hos AMS rekvidera högst 1,9 milj. kr. för sådan kursverksamhet under andra hälften av budgetåret 1979/80.

Föredragandens överväganden

Bidrag till arbetstekniska hjälpmedel och arbetsbiträde åt handikappade

I budgetpropositionen för 1980/81 har jag förordat att bidrag till arbetsbiträde resp. till speciella arbetstekniska hjälpmedel skall kunna utgå för inskrivna sökande vid arbetsmarknadsinstitut. Jag har samtidigt redovisat bakgrunden till mitt förslag. AMS har i en särskild framställning till arbetsmarknadsdepartementet den 6 november 1979 begärt att bidrag till sökande vid arbetsmarknadsinstitutet skall få utgå redan under innevarande budgetår. Enligt AMS inryms kostnaderna härför i för budgetåret 1979/80 anvisade medel. Jag förordar mot denna bakgrund, att dessa möjligheter redan nu skall stå till förfogande för inskrivna sökande vid arbetsmarknadsinstitut, som på grund av grava handikapp har behov av anpassningsåtgärder i samband med prövning och träning på arbetsplatser på den reguljära arbetsmarknaden. Kostnaderna härför bör bestridas av medel anvisade under anslaget C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade.

Anställning med lönebidrag

Reformen i fråga om arkivarbete/musikerhjälp och halvskyddad sysselsättning innebär viktiga förändringar för dem, som nu sysselsätts i arkivarbete/musikerhjälp men som övergår till anställning med lönebidrag. Reformen syftar i första hand till en normalisering av deras arbets- och anställningsvillkor och arbetsrättsliga ställning i övrigt. En följd av reformen blir att det nuvarande särskilda arkivarbetsavtalet inte längre skall tillämpas. Arbets- och lönevillkor för dem som är anställda med lönebidrag skall i stället fastställas utifrån vad som gäller för övriga anställda på arbetsplatsen, liksom nu sker i fråga om den halvskyddade sysselsättningen. Detta innebär konkret att nya arbets- och lönevillkor skall fastställas för de ca 14 000 personer som idag sysselsätts i arkivarbete.

Arbetsmarknadsverket har nyligen genomfört en kartläggning av sysselsättningsförhållandena fr.o.m. den 1 juli 1980 för dem, som nu har arkivarbete hos allmännyttiga organisationer. Kartläggningen har bl. a. legat till grund för uppgifter till berörda fackliga organisationer, som har att förhandla om arbets- och lönevillkor för dem som anställts med lönebidrag.

Enligt vad jag har inhämtat från AMS och de fackliga organisationerna kommer sådana förhandlingar att vara genomförda till den 1 juli 1980 vad gäller den offentliga sektorn. I fråga om de allmännyttiga organisationerna finns dock vissa risker för att alla uppgörelser inte hinner träffas före denna tidpunkt. Detta gäller främst i storstadsregionerna med många mindre arbetsplatser. Jag vill därför förordna att AMS – om försening uppkommer – får föranstalta om de övergångslösningar som kan erfordras. Eventuella utgifter för sådana övergångslösningar bör belasta anslaget C 3. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning, delprogrammet Arkivarbete/anställning med lönebidrag. Detta innebär inga merkostnader för statsverket, eftersom motsvarande utgifter skulle ha uppstått om berörda arbetstagare hade överförts till anställning med lönebidrag.

Jag förutsätter dock att överföringen av i arkivarbete sysselsatta till anställning med lönebidrag är fullt genomförd före utgången av kalenderåret 1980. Vad jag nu har föreslagit bör inte föranleda någon förlängning av den övergångstid fram till den 1 juli 1983 varunder statsbidrag utgår till allmännyttiga organisationer med hela lönekostnaden för med lönebidrag anställda, som tidigare sysselsatts i arkivarbete hos organisationerna.

Yrkesinriktad rehabilitering

Den nya organisationen med arbetsmarknadsinstitut inom arbetsmarknadsverket ersätter den verksamhet som före den 1 januari 1980 har bedrivits med arbetsprövning och arbetsträning vid främst landstingskommunala institut, kurserna Omställning och Träning (OT) samt Arbetsliv och Utbildning (ALU) inom arbetsmarknadsutbildningen liksom de arbetspsykologiska insatser som arbetsmarknadsverket köpt på konsultbasis från fristående arbetspsykologiska institut.

En särskild kommitté (A 1978:04) – nya utredningen om yrkesinriktad rehabilitering m. m. (NYR) – har förberett organisationsförändringen.

Organisationen omfattar ett 80-tal mindre och större institut. Verksamheten vid instituten skall rikta sig till såväl yrkesbestämda sökande som sökande med nedsatt eller begränsad arbetsförmåga. Genom kortare eller längre arbetsinsatser skall instituten bistå sökande i svåra val- eller omställningssituationer. De tidigare verksamheterna integreras i instituten.

Kostnaderna för arbetsmarknadsinstitutet beräknades i budgetpropositionen för 1979/80 på grundval av de utgifter som staten hade för de verksamheter som organisationsförändringen omfattade. De närmare konsekvenserna av reformen, bl. a. för personal- och lokalkostnader, kunde inte överblickas i detalj vid denna tidpunkt. I prop. 1978/79:73 förutskickade

jag, att den personal, som sysselsattes i verksamheter som organisationsförändringen omfattade, i princip skulle erbjudas fortsatt anställning hos den nye huvudmannen. Vidare anmälde jag att statens arbetsgivarverk skulle få i uppdrag att förhandla om anställnings- och lönevillkor för berörd personal.

Regeringen har genom beslut den 22 november och den 21 december 1979 godkänt avtal om lönegradsplacering m. m. för tjänster vid arbetsmarknadsinstitutet, sedan riksdagens löne delegation dessförinnan på riksdagens vägnar godkänt avtalen.

Genom beslut den 30 november och den 21 december 1979 har regeringen inrättat 1 402 tjänster vid arbetsmarknadsinstitut eller länskanslier för dessa samt medgivit att högst 867 tjänster därutöver, i vilka högst lönegrad F 10 får tillämpas på innehavarna, får finnas inrättade. Därutöver kan arbetsmarknadsstyrelsen inrätta särskilda arvodestjänster för sådana befattningshavare som till följd av överenskommelser härom mellan staten och tidigare huvudmän erbjudits anställning, men som inte kunnat erbjudas extra ordinarie tjänst inom den fasta organisationen. Detta kan exempelvis gälla, när det finns övertalighet av vissa yrkeskategorier på en ort.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet den 25 januari 1980 – i enlighet med vad jag anförde i budgetpropositionen för 1979/80 – närmare beräknat lönekostnaderna för personal vid arbetsmarknadsinstitutet under institutets första verksamhetshalvår.

Enligt styrelsens beräkning kommer utgifterna för löner till personalen att uppgå till 113,4 milj. kr., vilket innebär en merkostnad om ca 8 milj. kr. i förhållande till därför anvisade medel. Enligt AMS bedömning bör dock ett tillskott om 3,9 milj. kr. räcka, eftersom man inte kan räkna med snabb bemanning av vakanser och eftersom övertaligheten inte synes bli så stor.

Även i fråga om kostnader för lokaler m. m. har betydande osäkerhet rått. Organisationsförändringen innebär i sig en betydande decentralisering av resurserna för yrkesinriktad rehabilitering.

Genom beslut den 30 november 1979 har regeringen meddelat riktlinjer för regional organisation av arbetsmarknadsinstitut. Beslutet innebär att arbetsprövning, arbetsträning och andra former av fördjupad vägledning och arbetsförberedelse kan stå till buds för de sökande närmare den egna hemorten. Enligt AMS beräkningar uppgår decentraliseringskostnaderna under innevarande budgetår till 3,5 milj. kr.

I budgetpropositionen för 1979/80 har beräknats 23,5 milj. kr. för lokal-kostnader.

Enligt AMS beräkningar kommer kostnaderna för lokaler att överstiga härför beräknade medel med 7,1 milj. kr. Härav utgör 3,1 milj. kr. kostnader för elevinternat.

Den sammantagna merkostnaden för arbetsmarknadsinstitutets verksamhet under budgetåret 1979/80 kommer således enligt AMS beräkningar, att uppgå till 11 000 000 kr. För egen del beräknar jag att ytterligare 3

milj. kr. behöver anslas för ökade lönekostnader och 7,1 milj. kr. för lokal-kostnader. Jag kommer att beräkna medel på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtitelns anslag C 8. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering till merkostnader för löner och lokaler.

I budgetpropositionen för 1980/81 har kostnaderna för arbetsmarknadsinstituten beräknats preliminärt i avvaktan på ytterligare underlag. AMS har i sin skrivelse den 25 januari 1980 meddelat att styrelsen avser att återkomma med uppgifter om beräknade kostnader för budgetåret 1980/81 sedan länsorganisationen lämnat ytterligare underlag för sådana beräkningar. Enligt AMS preliminära bedömning kommer ett tillskott av medel att erfordras.

För egen del anser jag att kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1980/81 ännu inte kan slutgiltigt beräknas. Som AMS har angivit i sin skrivelse måste underlag från länsorganisationen inhämtas och bearbetas innan kostnaderna för 1980/81 kan anges närmare. I nuvarande läge beräknar jag därför anslagsbehovet till det i budgetpropositionen för 1980/81 angivna beloppet 428 500 000 kr.

Som jag har anfört i budgetpropositionen för 1980/81 är frågan om lokalisering av det centrala institutet för metodutveckling, forskning och personalutbildning inom den yrkesinriktade rehabiliteringen under utredning i enlighet med riksdagens beslut härom (prop. 1978/79:216, AU 1978/79:40, rskr 1978/79:441). Jag har samtidigt meddelat att jag avser att återkomma med närmare beräkning av kostnaderna för institutets verksamhet i samband med att riksdagen föreläggs förslag om lokalisering av institutet.

Enligt vad jag har inhämtat kan utredningen och remissbehandlingen av dess förslag inte slutföras i sådan tid att förslag i lokaliseringsfrågan kan föreläggas vårriksdagen.

I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1979/80:25, AU 1979/80:11, rskr 1979/80:118) har AMS fått medgivande att använda medel, som anvisats för institutets verksamhet för att övergångsvis svara för de uppgifter, som skulle ha åvilat institutet.

Jag förordar mot denna bakgrund att de medel som preliminärt beräknats för institutets verksamhet under budgetåret 1980/81 tills vidare får användas av AMS för att bedriva metodutveckling, forskning och personalutbildning avseende verksamheten vid arbetsmarknadsinstituten. Ett sådant bemyndigande för AMS bör gälla fram till den tidpunkt, då det centrala institutet kan börja sin verksamhet.

I prop. 1978/79:73 om åtgärder för arbetshandikappade behandlades frågan om korta anpassningskurser för främst äldre synskadade. Som jag anförde har dessa korta kurser ingen egentlig arbetsmarknadsanknytning utan syftar främst till att lära de synskadade att klara sig i hem och samhälle. Det fanns därför inte skäl att överföra denna verksamhet till den nya organisationen för yrkesinriktad rehabilitering tillsammans med annan utbildning för svårplacerade. Efter särskild framställning härom från NYR

har regeringen den 7 december 1978 uppdragit åt SÖ och AMS att i samråd med Synskadades Riksförbund och kommunförbunden planera för en kursverksamhet inom folkhögskolan med kortare anpassningskurser.

Som jag tidigare har meddelat (prop. 1979/80:25) har SÖ genom regeringens beslut den 13 september 1979 erhållit bemyndigande att hos AMS rekvirera högst 1,9 milj. kr. för verksamhet med korta anpassningskurser under andra hälften av budgetåret 1979, i avvaktan på att utredningen om kurserna slutfördes. Utgiften belastar tolfte huvudtitelns anslag C 8. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering.

SÖ har den 18 december 1979 redovisat sitt uppdrag till regeringen. Den arbetsgrupp inom SÖ som har berett ärendet har bl. a. konstaterat att flera olika delfrågor måste lösas innan överförandet till ny huvudman kan ske. Det gäller t. ex. behovet av nya tjänster, anställningsförhållanden, lokalisering till olika regioner och folkhögskolor, kursernas uppläggning och innehåll, rekrytering, utrustning, lokaler samt finansieringen. SÖ föreslår därför att särskilda resurser skall tilldelas folkhögskolor, som anordnar kurserna, så att kurserna kan få högre lärartäthet än vad statsbidragsbestämmelserna för folkhögskolan medger. Därutöver behöver de berörda skolorna, enligt SÖ:s bedömning, få medel för anskaffning av viss utrustning samt för lokalkompletteringar.

För egen del bedömer jag att den nuvarande ordningen har vissa fördelar som kan bli svåra att nå om bidrag till kurserna skall utgå endast enligt reglerna i folkhögskoleförordningen (1977: 551, ändrad senast 1979: 715). Ett smidigare sätt att garantera kursernas standard skulle vara att erbjuda de folkhögskolor som kommer att anordna korta anpassningskurser för synskadade ersättning för sådana resurser som f. n. utgår men som inte medges i folkhögskolans statsbidragssystem. Folkhögskolans frihet att själv utforma kursplaner måste givetvis respekteras även i denna verksamhet.

Under budgetåret 1980/81 bör verksamheten bedrivas enligt samma principer som för närvarande. Jag förordar därför att SÖ erhåller bemyndigande att också under budgetåret 1980/81 rekvirera medel hos AMS för korta anpassningskurser för synskadade. Jag förutsätter att SÖ, i enlighet med sitt förslag, medverkar till att sådana kurser förläggs till folkhögskolor. Merkostnaderna för kursverksamheten får uppgå till högst 4,3 milj. kr. och skall belasta anslaget C 6. Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering.

Som jag tidigare har anfört är syftet med dessa särskilda insatser inte främst arbetsmarknadspolitiskt. Det finns därför inte skäl att utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen generellt skall utgå till deltagare i korta anpassningskurser.

F. n. gäller att försäkringskassorna betalar utbildningsbidrag bl. a. i form av bidrag till inackorderingskostnader och resor till och från kursorten. Eftersom de verkliga kostnaderna för inackordering överstiger detta bidrag, har överskjutande kostnader bestridits av för kursverksamheten anslagna medel.

Med hänsyn till kursernas särskilda karaktär bör kostnader för resor och inackordering bestridas med medel till verksamheten. Dessa bör därför räknas upp med belopp motsvarande vad som tidigare utbetalats från försäkringskassorna för de här aktuella kostnaderna. Jag har beräknat utgifterna för särskilda resurser till korta anpassningskurser med utgångspunkt härifrån. Frågan om i vilka former verksamheten skall bedrivas i framtiden får beredas ytterligare. Förslag om den framtida verksamheten får därför läggas i budgetpropositionen för 1981/82.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för bidrag till arbets- tekniska hjälpmedel och arbetsbiträde åt handikappade,
2. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för övergång till an- ställning med lönebidrag,
3. till *Bidrag till yrkesinriktad rehabilitering* för budgetåret 1980/81 anvisa ett anslag av 428 500 000 kr.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredra- ganden har lagt fram.